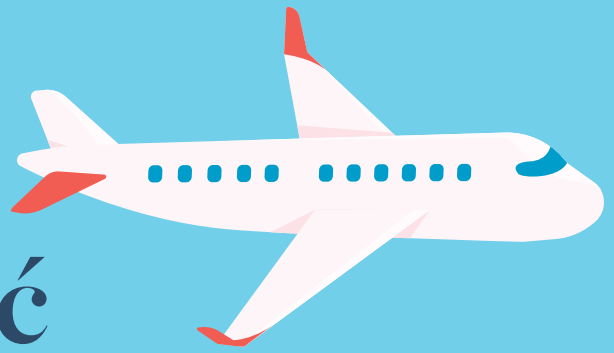

Anna Waleriańczyk

Jak rozpoznawać zaburzenia integracji sensorycznej u dzieci?

7 sprawdzonych propozycji zabaw wspierających rozwój SI

Do słuchania

Wzrok, słuch, węch, smak, dotyk – to dzięki tym zmysłom jesteśmy w stanie poznawać świat, doświadczać w pełni tego, co nas otacza. Świat przepelniony jest mnóstwem napływających z każdej strony bodźców. Podziwiamy rozmaite widoki, obserwujemy to, co nas otacza, słyszymy przeróżne dźwięki, smakujemy potrawy, czujemy różne zapachy. Wszystkie te czynności wymagają zaangażowania ze strony układu sensorycznego. Jeśli wszystkie bodźce dobiegające z zewnątrz są odbierane i przetwarzane w sposób prawidłowy – proces integracji sensorycznej przebiega bez zakłóceń, wtedy to, co nas otacza, wydaje się przyjazne i akceptowalne. Sytuacja zmienia się w momencie, gdy mózg ma problem z odbiorem i przetwarzaniem bodźców z zewnątrz – wtedy mamy do czynienia z zaburzeniami integracji sensorycznej.

Czym są zaburzenia integracji sensorycznej?

Bodźce dopływające z zewnątrz, które dla ogółu wydają się normalne, akceptowalne, w przypadku osób z zaburzeniami integracji sensorycznej – kolokwialnie rzecz ujmując – bołą. Osoby z tego typu zaburzeniami mogą być nadwrażliwe na dźwięki, na dotyk czy zapach. Doświadczenie przez zmysły może wprawić ich w uczucie dyskomfortu przeradzające się w późniejszym stadium we frustrację. Integracja sensoryczna to proces, dzięki któremu mózg otrzymujący informacje z systemów zmysłowych potrafi je odpowiednio rozpoznać, segregować, zinterpretować oraz połączyć z wcześniej przeżyтыми doświadczeniami. Prócz dobrze znanych wszystkim zmysłów (dotyku, smaku, węchu, wzroku i słuchu), występują także układy przedsionkowy i proprioceptywny, które odgrywają niezwykle ważną rolę w procesie integracji sensorycznej.

Układ przedsionkowy odpowiedzialny jest za odczuwanie ruchu oraz położenie ciała. Zmysł ten pozwala nam utrzymywać równowagę, rozpoznawać położenie swojego ciała, umożliwia koordynację ruchów oraz ich dalsze planowanie. Deficyty wrażliwości w układzie przedsionkowym mogą skutkować brakiem kontroli i nieumiejętnością rozpoznawania własnych ruchów. Zaburzenie to może prowadzić do dążenia dziecka do ciągłego wykonywania danych ruchów, np. bujania się czy obracania.

Z kolei nadwrażliwość zmysłu przedsionkowego może powodować obawy przed zmianą pozycji; dziecko nie jest w stanie prawidłowo ocenić wykonywanych przez siebie ruchów, dlatego rezygnuje z próby ich podjęcia, np. wchodzenia bądź schodzenia ze schodów, pochylania się itp.

Z kolei system układu proprioceptywnego umożliwia głębokie czucie poprzez mięśnie, ścięgna i stawy. Jego rola w pewnej części pokrywa się z funkcjonowaniem układu dotykowego i przedsionkowego. Układ proprioceptywny odpowiada za kontrolę nad położeniem i ruchem własnego ciała, koordynacją i płynnością ruchów, napięciem mięśni i doborem odpowiedniej siły do wykonywania różnych czynności. Zaburzeniem w funkcjonowaniu tego układu jest podwrażliwość, która często może być opisywana u dzieci jako niezdarność. Dzieci, u których występują zaburzenia tego układu, często nie potrafią kontrolować swoich ruchów, mają problemy z ich oceną, charakteryzuje ich również obniżone napięcie mięśniowe oraz brak zręczności, dlatego właśnie dzieci z takimi zaburzeniami unikają zabaw ruchowych czy manualnych.

Znaczenie integracji sensorycznej w pierwszych 7. latach życia dziecka

Integracja sensoryczna to proces, który najbardziej intensywnie rozwija się od narodzin do około 7. roku życia. Jest to czas, w którym dziecko poznaje otaczający je świat, za pomocą zmysłów doświadcza, przetwarza informacje płynące z bodźców, interpretuje je i podejmuje działania, które uważa za słuszne. Jednak gdy układ nerwowy niewłaściwie organizuje bodźce zmysłowe, dochodzi do dysfunkcji, czyli zaburzeń integracji sensorycznych. Jeśli proces integracji sensorycznej nie wykształca się odpowiednio, dziecko może napotkać na problemy w rozwoju psychoruchowym, z przyswajaniem wiedzy, nauką czy nawet w kontaktach interpersonalnych. Z czasem może się to nasilić bądź przerodzić w problemy o innym charakterze. Nie można bagatelizować sygnałów, które wskazują na złe samopoczucie dziecka, na to, że nie radzi sobie z problemami, nie potrafi zapanować nad własnymi emocjami. Problemy same nie znikną, dlatego w przypadku podejrzenia zaburzeń integracji sensorycznej istotne jest podjęcie jak najszybszych kroków, które pozwolą wyeliminować bądź zahamować występowanie upośledzenia odbioru wrażeń zmysłowych. Niezwykle ważne jest jak najszybsze postawienie diagnozy oraz rozpoczęcie terapii pod nadzorem wykwalifikowanego terapeuty.

Czynniki ryzyka występowania zaburzeń SI

Istnieje wiele czynników, które mogą przyczynić się do występowania u dzieci zaburzeń SI, począwszy od dbałości o zdrowie matki w czasie ciąży, przez przebieg porodu, aż do rozwoju narządów zmysłowych dziecka. Do czynników ryzyka występowania zaburzeń integracji sensorycznej zalicza się:

- spożywanie alkoholu,
- palenie papierosów oraz zażywanie substancji psychoaktywnych przez matkę w trakcie ciąży,
- ciąża zagrożona,
- długotrwałe unieruchomienie w trakcie ciąży,
- przedwczesny poród,
- cesarskie cięcie,
- komplikacje przy porodzie, takie jak niedotlenienie narządów dziecka, w tym mózgu,
- uszkodzenie bądź nieprawidłowe działanie narządów zmysłowych, tj. oczu, uszu, nosa czy języka,
- ograniczanie swobodnego poznawania świata poprzez zmysły.

Objawy występowania zaburzeń SI

Głównymi objawami zaburzeń integracji sensorycznej u dziecka jest występowanie nadmiernej bądź zbyt małej wrażliwości na bodźce zmysłowe. Dziecko, które charakteryzuje się nadmierną wrażliwością, może często reagować płaczem bądź krzykiem na dźwięki, ciężko znosi hałas, każdy dotyk wprawia je we frustrację, nie ma potrzeby bliskości, nie lubi być dotykane czy przytulane. Dzieci z nadwrażliwością zmysłową unikają czynności pielęgnacyjnych i higienicznych, takich jak: mycie bądź czesanie włosów, smarowanie kremem, ubieranie czy mycie zębów.

Z kolei dzieci, które posiadają zbyt małą wrażliwość na bodźce, nie zwracają uwagi na otoczenie, wciąż biegają, taranując wszystko wokół, nie odczuwają zimna, nie wykazują też reakcji na bodźce bólowe. Często poddają się autoagresji; w sytuacjach gdy nie potrafią poradzić sobie z emocjami, uderzają głową o ścianę, wyrrywają sobie włosy czy uderzają zabawkami o swoje ciało. Dzieci z zaburzeniami SI nie potrafią skupić swojej uwagi na jednej czynności przez dłuższy czas, łatwo się rozpraszają, ich uwaga krąży między różnymi aktywnościami.

Kolejnym z objawów, na który warto zwrócić uwagę, jest nieprawidłowy poziom aktywności ruchowej. Dzieci

z zaburzeniami SI często są nadpobudliwe, regularnie powtarzają jedną czynność, jak bieganie, kręcenie się w kółko, bujanie się itp., lub przeciwnie – nie przejawiają chęci do jakichkolwiek aktywności ruchowych. Zdarza się również, że dzieci z owymi dysfunkcjami mają problem z koordynacją ruchową, zdają się być niezdarne, nie potrafią utrzymać równowagi, często się potykają, mają trudności z wykonywaniem prostych dla ich wieku czynności, takich jak: rzucanie i łapanie piłki, ubieranie się, siadanie na krzeselku, prawidłowe utrzymanie kredki czy nożyczek. Kolejnym objawem może być opóźniona bądź niewyraźna mowa, dlatego u dzieci z zaburzeniami integracji sensorycznej często współwystępują problemy logopedyczne. Należy pamiętać, że podobne objawy mogą być również wynikiem innych zaburzeń, dlatego konieczne jest postawienie rzetelnej diagnozy.

Terapia SI

Terapia integracji sensorycznej, określana również mianem „naukowej zabawy”, to nic innego jak zajęcia, w których udział biorą dzieci z zaburzoną umiejętnością integracji bodźców zmysłowych. Celem terapii SI jest nauczenie dziecka prawidłowego reagowania na bodźce zmysłowe i oswojenie go z ich różnorodnością. Głównym zadaniem terapii SI jest dostarczenie dziecku, podczas jego aktywności ruchowej, kontrolowanej przez terapeutę ilości bodźców sensorycznych, które w efekcie mają wywołać poprawę ich integracji. Przed rozpoczęciem terapii integracji sensorycznej konieczne jest postawienie diagnozy. Diagnoza może zostać przeprowadzona przez wykwalifikowanego terapeuty. Diagnoza trwa zwykle od 2 do 3 godzin – ze względu na aktywność i samopoczucie dziecka, które może mieć wpływ na wykonywanie koniecznych do postawienia diagnozy czynności.

Polega ona m.in. na przeprowadzeniu wywiadu z rodzicami, który dotyczy przebiegu ciąży, porodu oraz rozwoju dziecka w okresie niemowlęcym i wczesnodziecięcym. Rodzice rzetelnie wypełniają specjalne kwestionariusze, co pozwala zdobyć informacje na temat funkcjonowania dziecka w życiu codziennym. Następnie dziecko obserwowane jest podczas swobodnej aktywności oraz sytuacji zadaniowych. Kolejnym elementem diagnozy jest wykonanie testów integracji sensorycznej, które dogłębnie badają rozwój odbioru i przetwarzania informacji dotykowych, równoważnych i proprioceptywnych. Ocenie poddawane są również umiejętności planowania ruchu, znajomości ciała, motoryka mała oraz koordynacja wzrokowo-ruchowa. Testy te przeprowadza się u dzieci od 4. roku życia.

Dzieci poniżej 4. roku życia poddawane są dodatkowym testom klinicznym oraz dogłębnej obserwacji podczas ich aktywności.

Terapia przez zabawę – najważniejsze zagadnienia

Cechą charakteryzującą taką terapię jest nauka poprzez zabawę. Aktywności i zabawy podejmowane podczas terapii SI mają na celu wyzwolenie konkretnych reakcji sensorycznych. Szeroka gama ćwiczeń rozwija umiejętności psychoruchowe dziecka, wspiera nie tylko koordynację ruchową, ale także rozwój emocjonalny dziecka. Ważne jest, by dziecko podczas zajęć czuło się bezpiecznie i swobodnie. Terapia SI odbywa się w specjalnej sali wyposażonej w mnóstwo przyrządów, które są dla dziecka bardzo atrakcyjne, a swoim wyglądem i przeznaczeniem nakłaniają do czynnego udziału w zajęciach. Do terapii wykorzystywany jest specjalistyczny sprzęt, taki jak: podwieszane platformy, hamaki, deskorolki, równoważnie, materiały dotykowe o różnych fakturach, a także materiały stymulujące pozostałe zmysły.

Terapia integracji sensorycznej ma być dla dziecka przede wszystkim zabawą – to właśnie dzięki niej dziecko może oswoić się z napływającymi z otoczenia bodźcami. Wszystkie czynności wykonywane podczas trwania terapii mają pozytywny wpływ na rozwój psychoruchowy dziecka, na motorykę dużą i małą czy koordynację wzrokowo-ruchową. Ponadto w trakcie takich zajęć rozwijają się funkcje poznawcze i językowe dziecka, które pozwalają skupić się na danej czynności. Z czasem może to pomóc osiągnąć większą efektywność w trakcie uczenia się, może sprawić, że nauka stanie się łatwiejsza i przyjemniejsza.

Dla każdego dziecka ustalony powinien być indywidualny plan działania, dostosowany do potrzeb jednostki. Czas trwania i intensywność sesji zależy od stopnia nasilenia zaburzeń wrażeń sensorycznych dziecka oraz tempa jego postępów, które są nieustannie monitorowane. Niezwykle istotną kwestią w prawidłowym przebiegu terapii SI jest udział wykwalifikowanego terapeuty. Aktywny udział terapeuty w zajęciach sprawia, że dziecko czuje się pewnie i bezpiecznie. Nie boi się wykonywać poleceń, ponieważ terapeuta stara się wyeliminować wszystkie bodźce dostarczające negatywnych emocji, w odpowiedni sposób je klasyfikuje i dobiera do indywidualnych potrzeb dziecka. Uczestnik terapii nie ma świadomości swoistej nauki podczas jej trwania, bardziej skupia się na dobrej zabawie, na zbieraniu nowych doświadczeń.

Propozycje zabaw wspierających integrację sensoryczną dziecka

Wśród proponowanych zabaw wspierających integrację sensoryczną dziecka obowiązkowymi pozycjami są te, które wymagają od dziecka stymulacji zmysłowej. Poprzez dotyk, obserwację i odbiór wszelkich bodźców z otoczenia dziecko ma szansę nie tylko na rozwój, ale także hamowanie i niwelowanie zaburzeń związanych z przetwarzaniem sensorycznym. Do zabaw wspierających integrację sensoryczną można zaliczyć następujące:

Ścieżki sensoryczne

Do stworzenia ścieżki sensorycznej można wykorzystać specjalistyczne przedmioty (takie jak: dyski sensoryczne, półjeże balansowe czy specjalne maty), jednak można wykorzystać również łatwo dostępne przedmioty, które znajdują się w każdym domu. Stworzenie ścieżki wykonanej z np. grochu, kaszy, kamieni czy piasku doskonale wspiera sensorykę dziecka, jest dla niego idealnym masażem stóp, pobudza różne receptory, stymuluje zachowanie równowagi oraz koordynację ruchowo-wzrokową.

Pudło sensoryczne

Kolejną propozycją zabaw wspierających integrację sensoryczną jest wykonanie pudła sensorycznego. Taką zabawę również można zrealizować w domowych warunkach, wystarczy odrobina wyobraźni. Do dostępnego pudełka należy wsypać np. fasolę, groch, kaszę, ryż, a na dnie pudła ukryć różne przedmioty, np. klocki lub zabawki tematyczne. Taka zabawa stymuluje sensorykę, ale może także doskonale rozwijać wyobraźnię. Można poprosić dziecko o zamknięcie oczu, odszukiwanie i opisywanie znalezionych kolejno przedmiotów przy pomocy zmysłu dotyku.

Masy sensoryczne

Zabawy z masami plastycznymi/sensorycznymi są idealnym sposobem na rozwój motoryki małej. Istnieje wiele przepisów na masy plastyczne, które można wykonać w prosty sposób w domowych warunkach. Do mas sensorycznych można zaliczyć: piankolinę, ciastolinę, masę solną, ciecz nienewtonowską, galaretkę czy piasek kinetyczny. Aby dostarczyć dodatkowych wrażeń sensorycznych, do mas można dodać barwniki spożywcze bądź olejki zapachowe, które dodatkowo mogą wspierać rozwój zmysłów wzroku czy węchu.

Malowanie rękami i stopami

Zwykłe malowanie farbami przy pomocy pędzelka można zamienić na zabawę, która pobudza receptory dłoni bądź

stóp. Wystarczy arkusz papieru, farba oraz odrobina chęci do zabawy. Malowanie za pomocą paluszków bądź odbijanie całych dłoni i stóp to idealny sposób na stymulację sensoryczną. Może to być również wyjątkowo interesujące dla dzieci, które mają słabe napięcie mięśniowe i posługiwanie się pędzelkiem bądź wałkiem do malowania sprawia im trudności.

Gotowanie

Wspólne gotowanie, zaangażowanie dziecka w czynności domowe może pozytywnie wpływać nie tylko na jego rozwój emocjonalny, ale także na rozwój sensoryki. Mieszanie produktów, ugniatanie, przelewanie czy krojenie doskonale rozwija motorykę małą i pobudza działanie zmysłów. Co więcej, jest to doskonały sposób na zachęcenie dziecka do próbowania dań, które same przygotowało bądź aktywnie uczestniczyło w ich przyrządzaniu.

Rękawiczki sensoryczne

Do zabawy potrzeba rękawiczek, które wypełnione zostaną różnymi materiałami (grochem, fasolą, kaszą, mąką, piaskiem itp.). Dziecko za pomocą zmysłu dotyku może selekcjonować rękawiczki na podstawie tego, co jest w środku. Może rozróżniać je na podstawie ich ciężkości czy faktury. Rękawiczki można wykorzystać do zrobienia masażu, który stymuluje i pobudza różne receptory na całym ciele.

Książki sensoryczne

By wspierać integrację sensoryczną dziecka, można kupić bądź samodzielnie stworzyć książeczkę sensoryczną. Do jej przygotowania wystarczy zeszyt bądź połączone kartonowe arkusze, na których można przykleić materiały o różnych fakturach. Dziecko ma okazję do manipulacji materiałami, może odklejać i przyklejać różne elementy, co wspiera rozwój integracji sensorycznej. ■

Anna Waleriańczyk

Absolwentka Wydziału Studiów Edukacyjnych na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Z wykształcenia nauczyciel języka anielskiego oraz pedagog terapeuta. Obecnie pracuje jako zastępca dyrektora w jednym z warszawskich przedszkoli.

Zeskanuj kod QR, aby zyskać dostęp do dodatku extra!
Jak zorganizować zajęcia z twórczej plastyki sensorycznej?
Materiał wideo.

Scenariusze zajęć dla dzieci „W samolocie”

Cele ogólne

- kształtowanie wiedzy na temat środka transportu, jakim jest samolot (jego wygląd i przeznaczenie),
- rozwijanie motoryki dużej i małej,
- kształtowanie umiejętności ilustrowania tekstu za pomocą ruchu,
- kształtowanie skupienia uwagi na zadaniu

Cele szczegółowe

Dziecko:

- skupia się na czytanej treści,
- reaguje na polecenia,
- bierze aktywny udział w burzy mózgów,
- ilustruje tekst za pomocą ruchu,
- bierze udział w zabawach ruchowych,
- wie jak wygląda samolot i jakie jest jego przeznaczenie,
- sprawnie posługuje się materiałami plastycznymi

Metody

- zadań stawianych do wykonania,
- słowna,
- zabawa ruchowa,
- burza mózgów

Formy

- indywidualna,
- zbiorowa

Pomoce dydaktyczne

- wiersz pt. *Samolot* Kamili Bednarek,
- nagranie z dźwiękami startującego samolotu,
- załącznik nr 1,
- nożyczki,
- materiały plastyczne (kredki, bibuła, skrawki materiału, folia aluminiowa, plastelina),
- dziurkacz,
- sznurek,
- słomki/patyki,
- grzechotka,
- krzesła,
- szarfy,
- maseczki jednorazowe,
- kamizelki odblaskowe,
- karta pracy „Połącz kropki”

1. „Powitanka” – zabawa na rozpoczęcie dnia

Dzieci wraz z prowadzącym siadają w kręgu. Prowadzący rozpoczyna zabawę „głuchy telefon” i szepcze na ucho osobie siedzącej obok wybrane słowo lub zdanie. Dzieci przekazują sobie podane hasło szepcząc do ucha, w taki sposób, by reszta grupy nie była w stanie usłyszeć. Gdy hasło dotrze do prowadzącego - podnosi on do góry zielony lub czerwony balon, w zależności od tego, czy dotarło do niego prawidłowe hasło. Zielony balon symbolizuje poprawną odpowiedź, a czerwony złą. Zabawę można powtórzyć kilkakrotnie, zmieniając jednocześnie zajmowane przez dzieci miejsca.

2. Wiersz pt. *Samolot* Kamili Bednarek

Prowadzący czyta dzieciom wiersz, jednak nie wypowiada głośno słowa „samolot” zawartego w wierszu, by sprawdzić czujność dzieci podczas słuchania całego utworu oraz to, czy wiedzą o jakim środku transportu jest mowa w wierszu. Nauczyciel podczas czytania akcentuje te fragmenty, o które w kolejnym etapie będzie pytać.

Samolot

*Na pasie startowym już samolot stoi,
niech wsiada na pokład ten kto się nie boi,
pasy zapinajcie maszyna startuje,
pilot swego czasu nigdy nie marnuje (...)*

3. Rozmowa na temat wiersza

Nauczyciel zadaje dzieciom pytania, a grupa tworzy burzę mózgów:

- O jakim środku transportu jest mowa w wierszu?
- Kto może wsiadać na pokład samolotu?
- Kto steruje samolotem?
- Co trzeba zrobić zanim maszyna wystartuje?
- Jakie krajobrazy można zaobserwować lecąc samolotem?

Nauczyciel pyta dzieci, kto z nich miał szansę lecieć samolotem, chętne dzieci dzielą się swoimi doświadczeniami, opowiadają o tym, gdzie miały okazję polecieć, jak się czuły podczas lotu oraz jakie miejsce najchętniej by odwiedziły.

4. „Samoloty” – zabawa ruchowa

Dzieci zajmują miejsca w rozsypane na dywanie. Kucają i rozkładają szeroko ramiona naśladując ruchem ciała samoloty. Nauczyciel włącza nagranie z dźwiękami startującego samolotu. Dzieci wykonują płynne ruchy, podnosząc się powoli i zaczynają szybować. Kiedy dźwięki nagrania cichną, dzieci przygotowują się do lądowania i kończą swój lot w pozycji wyjściowej. Zabawę można powtórzyć kilkakrotnie.

5. Mój własny samolot

Każdy otrzymuje załącznik nr 1. Zadaniem dzieci jest wycięcie oraz ozdobienie samolotu w dowolny sposób takimi materiałami plastycznymi, jak: kredki, bibuła, skrawki materiału, folia aluminiowa, plastelina itp. Gdy sylwetki samolotów zostaną przygotowane, dzieci przy pomocy dziurkacza robią dziurkę w górnej części samolotu, przez którą nawlekają sznurek. Dzieci prezentują swoje prace, oceniają je i porównują elementy je różniące.

Następnie wszyscy otrzymują plastikowe słomki bądź patyczki, na których zawiązują swoje samoloty. Dzieci łapią za słomkę trzymając ją na wysokości twarzy i wykonują ćwiczenia oddechowe. Dmuchają na samoloty wprawiając je w ruch. Nauczyciel

wydaje dźwięki przy pomocy grzechotki – naprzemiennie delikatnie i mocniej, a zadaniem dzieci jest dostosowanie siły dmuchania do dźwięków instrumentu.

6. „Na pokładzie samolotu” – improwizacja ruchowa

Nauczyciel zaprasza wszystkie dzieci na pokład samolotu. Dzieci stają w szeregu. Nauczyciel odczytuje tekst wypowiediany przez pilota samolotu i prosi dzieci o prezentację tekstu za pomocą ruchu, zamieniając się w stewardesę bądź stewarda. Nauczyciel czyta tekst powoli, dając grupie szansę na odwzorowanie za pomocą ruchu jak najwięcej informacji. Dzieci otrzymują materiałowe szarfy, maseczki jednorazowe, kamizelki odblaskowe oraz kartki papieru, które posłużą im podczas prezentacji.

Witamy Państwa na pokładzie samolotu, który odbędzie swój lot z Warszawy do Madrytu. Proszę o zwrócenie uwagi na personel pokładowy. Wszystkie wyjścia awaryjne oznaczone są podświetlanymi znakami EXIT. Samolot posiada 8 wyjść awaryjnych. Dwa wyjścia awaryjne przez drzwi w przedniej części kabiny, cztery wyjścia awaryjne przez okna środkowej części kabiny oraz dwa w tylnej części samolotu. W sytuacji awaryjnej system podświetlenia podłogi pozwoli Państwu odnaleźć drogę do wyjścia. Teraz pokażemy Państwu jak zapiąć oraz odpiąć pas bezpieczeństwa. Prosimy o sprawdzenie czy mają Państwo odpowiednio zapięte pasy bezpieczeństwa. Maski tlenowe znajdują się w panelach nad Państwa głowami. Gdy ciśnienie w kabinie gwałtownie spadnie, maski tlenowe wypadną automatycznie. Należy wówczas chwycić najbliższą maskę i pociągnąć mocno, by odblokować przepływ tlenu. Maskę należy zakryć usta i nos, i oddychać normalnie. Kamizelka ratunkowa znajduje się pod każdym fotelem pasażerskim. W fotelach przed każdym z Państwa znajduje się instrukcja bezpieczeństwa, z którą zalecamy się zapoznać. Życzymy Państwu spokojnego lotu.

Po zakończonej zabawie dzieci siadają w kręgu i tworzą burzę mózgow, wspólnie starają się zliczyć informacje z tekstu, które udało im się przekazać za pomocą ruchu. Opowiadają także o tym, które z nich sprawiły im największy problem podczas prezentacji.

7. Karta pracy „Połącz kropki”

Połącz kropki na obrazku w odpowiedniej kolejności i zobacz, co powstanie.

8. Ewaluacja

Jeśli zajęcia Ci się podobały, pokoloruj obrazek z karty pracy i dorysuj na jej dole krajobraz, który chciałbyś podziwiać z okna samolotu.

Załącznik nr 1

